

Akademik Momir ĐUROVIĆ, predsjednik CANU

POZDRAVNA RIJEČ: *ZAŠTO SMO UŠLI
U PARTNERSKE ODNOSE*

*Poštovani predsjedniče Vlade Crne Gore, gospodine Đukanoviću,
poštovani akademici,
uvaženi učesnici ovog okruglog stola.*

U uslovima u kojima živimo svi smo mi rijetko zadovoljni, a više nezadovoljni događajima, aktivnostima, a ponajviše sa tim što se promjene u ovom vremenu, u našem okruženju dešavaju tempom i sa rezultatima koje ne možemo predvidjeti. Drugačije, izgleda, i ne može biti i u mnogo boljim i sređenijim uslovima. U uslovima u kojima živimo, kako ekonomisti i politikolozi žele da kažu tranzicionim, naše nezadovoljstvo je, najčešće, posljedica individualnih zahtjeva. No, individualni zahtjevi nijesu stvar politike. Dramatične promjene, suprotno, jesu. Naravno, po definiciji, osnova politike je snaga, koja uzima mnoge forme: moralne, intelektualne, finansijske, izborne, vojne i druge. Koja tom snagom utiče na naše živote.

U uslovima kada se osvajaju nove demokratske norme, kada se iz jednog društvenog sistema prelazi u drugi, kada se kroz masovnu privatizaciju, koja se može implementirati različitim modelima, drastično mijenjaju uslovi našeg življenja, pa sa tim i shvatanja, pomalo smo svi zbunjeni. I oni koji istražuju, i oni koji odlučuju a najviše oni koji osjećaju posljedice ovih dramatičnih promjena. U takvom stanju, često, nijesmo sigurni da li su reforme u našoj sredini one koje rezultiraju, prosperitetnim ili ne, demokratskim i ekonomskim pomacima.

Ekonomisti, koji se smatraju najčešće najodgovornijim za kreiranje tih reformi, teže da ograniče svoju pažnju samo na inicijalne ekonomske uslove. No, postalo je potrebno da se imaju mnogo obaveznije slike i o ostalim uslovima, što uključuje uvažavanje socijalnih promjenljivih, kao i posjedovanje mnogo jasnijih podataka o njihovom uticaju na institucije i ekonomsku politiku.

Postoji već više od dekade iskustva u „tranzicionom periodu”. Tranzicioni procesi su generalno bili praćeni nezaposlenošću, inflacijom, nejednakošću prihoda i dobara i smanjenjem standarda življenja prosječnog građanina. Pored toga, pomalo, i promjenom moralnih i drugih vrijednosti naroda. To smo i mi u Crnoj Gori osjetili u punoj snazi.

Savjeti internacionalnih finansijskih institucija (IMF i Svjetske banke) i ozbiljne tržišne ekonomije da se privatizuju državna preduzeća, minimiziraju vladine intervencije i liberalizuje međunarodna trgovina bile su esencijalne u ovom procesu i bazirane su na njihovom stavu da se stabilizuje tranziciona ekonomija i kreira okruženje koje bi bilo pogodno za „kreativnu destrukciju”. Opsjednutost, za vrijeme tranzicionog perioda, ekonomskim promjenljivim, pri čemu se ignorišu često politika, institucije, ideologija, kultura i uopšteno širok spektar inicijalnih uslova posljedica je dominantnosti u cijelom svijetu neoliberalnog koncepta u ekonomskoj teoriji. Za većinu aktera sa tim je tranzicioni proces umnogome pojednostavljen i završen.

Tranzicija je bila, i sada je, holistički, istorijski, dinamički i komparativni proces u prirodi i, naravno, pristup političkom ekonomijom je najadekvatniji. U tome smislu nametnula se, u našim uslovima, potreba da istraživači i ostali imaju obavezu i cilj da analiziraju i donose zaključke na osnovu netradicionalnih ekonomskih teorija.

Uostalom, mnogo je recepata za proces tranzicije. Jedan je izrekao i nobelovac Robert Mundell: „*Žurite se sa tranzicijom! Radite što rade najstabilnije ekonomije. Smanjite poreze, smanjite javni deficit, smanjite državne dugove, kontrolišite inflaciju, izvršite deregulaciju i decentralizaciju, oslobodite se svega što ometa privatna preduzetništvo, smanjite državnu birokratiju.*” Jednostavno rečeno, nema šta.

No, o ovome će kompetentnije i sveobuhvatnije govoriti danas, ovdje okupljeni, veoma eminentni učesnici ovoga skupa. Ja bih rekao samo još da je Crnogorska akademija nauka i umjetnosti organizujući ovaj okrugli sto zakoračila u neke druge odnose prema aktuelnim i vitalnim pitanjima reformi, a sa tim i razvoja Crne Gore. U partnerske,

kako to političari vole da kažu. Sa svim izazovima, odgovornostima, zamkama i opasnostima koji taj odnos nudi. Svjesni, sa jedne strane, važnosti reformi u Crnoj Gori, koje su znatnim dijelom prezentirane u *Agendi ekonomskih reformi*, a sa druge strane čestih, sa pravom ili ne, kritika na ovaj dokument i njegove rezultate, danas smo okupili pod krovom Crnogorske akademije nauka i umjetnosti, eminentne, veoma profesionalne i nepristrasne eksperte, koji će, ubijeden sam, svojim znanjem i iskustvom objektivizirati vrijednosti ovog dokumenta i njegovih jednogodišnjih rezultata, a kroz to dati sud o jednom od najznačajnijih dokumenata naših reformi. Još više sam ubijeden da će njihovi stavovi biti prihvaćeni od stručne i naučne javnosti u Crnoj Gori, a isto tako i od onih koji odlučuju. Da će pomoći ne samo onima koji su stvarali ovu agendu već i onima koji osjećaju posljedice njene primjene da sagledaju njene domete i vrijednosti. Može neko reći kasno. Ja ne mislim da je. Ako ste sposobni da nađete svjetlo na kraju tunela, onda, sigurno, nikada nije kasno.

Sa takvim ubjeđenjima želim još jednom da svima vama učesnicima zahvalim na prihvaćenom pozivu da danas učestvujete u ovoj raspravi, izražavajući, u isto vrijeme, želju da sa Vladom Crne Gore i dalje razvijamo partnerske odnose.

